

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การควบคุมทางสังคมของชุมชนชาวเขา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา จารีต ที่ชุมชนใช้ควบคุมพฤติกรรมทางสังคม และศึกษากฎไกและวิธีการ ในการควบคุมพฤติกรรม ให้เป็นไปตามจารีต ของชุมชนบ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยเป็นแบบเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับการควบคุมทางสังคม โดยใช้แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการ ควบคุมทางสังคม และแนวคิดการขัดเกลาทางสังคม เพื่อนำผลเข้าสู่การศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการ ศึกษาโดยเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง ได้ใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต ทั้งการมีส่วนร่วม และ ไม่มีส่วนร่วม โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักหรือพระสงฆ์ ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าครอบครัว คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้อาวุโส ปราชญ์ของชุมชน ฮีโป่ กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน และกลุ่มหนุ่มสาว ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแยกแยะข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลไป พร้อม ๆ ขณะที่ลงภาคสนาม โดยวิธีการบรรยาย ซึ่งพอสรุปผลการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. จารีตที่ชุมชนใช้ควบคุมพฤติกรรมทางสังคม

จารีตที่ชุมชนใช้ควบคุมพฤติกรรมทางสังคมในหมู่บ้านหนองเต่า ประกอบด้วยจารีตที่ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บุคคลกับธรรมชาติ จารีตที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีผลกระทบ กับชุมชน

จารีตที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับบุคคล ได้ศึกษาอยู่ 4 กลุ่ม คือจารีตระหว่าง คนในครอบครัว / เครือญาติ จารีตระหว่างชายหญิง จารีตระหว่างคนในชุมชน และจารีตระหว่าง ผู้เฒ่ากับผู้อาวุโส

จารีตระหว่างคนในครอบครัว/เครือญาติ พบว่ามีข้อห้ามไม่ให้แต่งงานกับเครือญาติ โดยเฉพาะกับเครือญาติลำดับที่ 1 ที่เป็นพี่น้องท้องเดียวกัน ลำดับที่ 2 พ่อแม่เป็นพี่น้องกัน ลำดับที่ 3 ปู่ย่า-ตายาย เป็นพี่น้องกัน ส่วนในลำดับที่ 4 ทวดเป็นพี่น้องกันนั้น ถ้าหากเป็นญาติ ฝ่ายหญิง (แม่-ยาย) ก็ยังมีให้แต่งงานกันโดยมีความเชื่อว่า ถ้าหากแต่งงานกันไปแล้วจะถูกผีลงโทษ

ทำให้ครอบครัว และคนในชุมชนประสบกับหายนะ เช่น ฝนไม่ตก เกิดการเจ็บป่วย สัตว์เลี้ยงเป็นอันตราย เป็นต้น เพราะถือว่าเป็นการลบหลู่ผีบรรพบุรุษอย่างร้ายแรง เนื่องจากการถือผีตามความเชื่อของปกากะญอจะถือผีของฝ่ายหญิงเวลาแต่งงาน ผีสายของฝ่ายชายจะถูกตัดออก ลูกที่เกิดใหม่จะต้องถือผีฝ่ายมารดา ส่วนกฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติในครอบครัว / เครือญาติ คือให้พ่อ - แม่เลี้ยงดูบุตร และบุตรจะต้องเลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อแก่ชรา

จารีตระหว่างชายหญิงได้ศึกษาพบว่า มีอยู่ 5 เรื่อง คือ ห้ามคบชู้ ห้ามมีเพศสัมพันธ์กันก่อนแต่งงาน ห้ามลูกเนื้อต้องตัวกัน ห้ามไม่ให้ไปไหนด้วยกันสองต่อสองที่ไม่ใช่ญาติ และห้ามมีสามี - ภรรยา หลายคน

ห้ามมีชู้ ถือว่าเป็นข้อห้ามที่ร้ายแรงมาก เมื่อแต่งงานแล้วควรจะมีชีวิตคู่ต่อชีวิตของตนเอง จะอยู่กันอย่างผัวเดียวเมียเดียว ถึงแม้ว่ามีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้เสียชีวิตไปก็ไม่นิยมที่จะแต่งงานใหม่ จะอยู่เป็นหม้ายตลอดชีวิต เมื่อมีผู้ใดล่วงละเมิดก็จะถูกลงโทษต่างๆ ได้แก่ การไล่ออกจากหมู่บ้าน การประจาน และทุกคู่ที่ทำผิดจะต้องประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเพื่อขอขมา ปัจจุบันการลงโทษมีเพียงถูกประจานกับเลี้ยงผีขอขมา เหตุที่กฎเกณฑ์การลงโทษลดหย่อนลงอาจมีสาเหตุมาจากคนส่วนใหญ่ได้ทำพิธีเลิกผีแล้วไปถือพระพุทธศาสนาและถือคริสต์ ส่วนกฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติต้องซื่อสัตย์รักเดียวใจเดียวต่อคู่ครองของตนไม่ประพฤตินอกใจ

ห้ามมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน สืบเนื่องมาจากการที่ความเชื่อของปกากะญอ ถือผีของฝ่ายมารดา ซึ่งจะมีพิธีกรรมสืบทอดผีในวันแต่งงานที่เรียกว่า “เอะบะ” หรือพิธีกินไก่คู่ การที่หญิงสาวไปมีเพศสัมพันธ์กับชายก่อนที่จะมีการสืบทอดผีจากบรรพบุรุษจึงเป็นการดูหมิ่นผีบรรพบุรุษอย่างร้ายแรง ผีอาจจะลงโทษต่อคู่ที่ผิด หรือในชุมชนให้ได้รับความวิบัติต่างๆ แต่ถ้ามองในรูปธรรมและผลการกระทบที่อาจจะตามมา การที่ฝ่ายหญิงไปมีเพศสัมพันธ์กับชายอาจเกิดการตั้งท้อง ถ้าฝ่ายชายไม่รับว่าเป็นลูกของตนเอง เด็กที่เกิดมาจะมีปัญหากลายเป็นลูกนอกสมรส เพราะสมัยก่อนการคุมกำเนิดหรือการป้องกันยังไม่มี ชาวปกากะญอจึงสอนลูกผู้หญิงให้รักษาวลสงวนตัวกับเรื่องเหล่านี้ ส่วนกฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติ ถ้ารักใคร่ชอบพอกันให้เข้าพิธีแต่งงานให้ถูกต้องตามจารีต

ห้ามลูกเนื้อต้องตัวกัน แม้ว่าจะไม่ถึงกับผิดผีแต่ก็เป็นสิ่งที่ไม่สมควรเพราะอาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ ข้อห้ามจะห้ามเฉพาะหนุ่มสาวที่ไม่ใช่ญาติเท่านั้นแต่ถ้าเป็นญาติที่ใกล้ชิด หรือเป็นเด็ก ๆ ก็สามารถถูกต้องได้

ห้ามไม่ให้ชายหญิง โดยเฉพาะหนุ่มสาวที่ไม่ใช่ญาติไปไหนด้วยกันสองต่อสองในชุมชน จะถือกันอย่างเคร่งครัด หนุ่มสาวส่วนใหญ่จะอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ แม้จะทราบว่าเป็นคู่รักกัน เวลาเดินไปไหนเช่นเดินไปไหว้พระธาตุก็จะต้องเดินกันไปเป็นกลุ่มๆ

ห้ามมีสามี - ภริยาหลายคน ผู้เฒ่าผู้แก่จะสอนลูกสอนหลานของตนเสมอว่าในชีวิตจะต้องแต่งงานครั้งเดียวการมีสามีภริยาหลายคนเป็นสิ่งไม่ดี ถือว่าผิดผีด้วย ถ้ามีการล่วงละเมิดจะต้องทำพิธีขอขมาต่อผี เพราะถือว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงห้ามทำเด็ดขาด ถ้าฝ่าฝืนเชื่อว่าผีจะลงโทษ คนในชุมชนหรือตัวผู้ทำผิดจะได้รับควมวิบัติต่างๆ กฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติให้มีสามี - ภริยา ได้คนเดียวเท่านั้น

จารีตระหว่างคนในชุมชน พบว่ามีอยู่คือห้ามคนในชุมชนทะเลาะวิวาทกันแม้ว่าจะไม่ผิดผีก็ตาม แต่เป็นสิ่งที่ไม่ดี ที่จะทำให้เกิดความแตกแยกหรือขึ้นทำร้ายกันได้ ในชุมชนจึงมีกฎหมายห้ามทะเลาะวิวาทถ้ามีผู้ฝ่าฝืนจะต้องถูกปรับเป็นเงินค่อนข้างสูง แต่ถึงแม้จะเกิดการทะเลาะวิวาทกันในชุมชนก็ตาม แต่ไม่รุนแรงสามารถตกลงหรือปรับความเข้าใจกันได้โดยอาศัยพื้นฐานความสัมพันธ์ความเป็นเครือญาติ การประนีประนอม เรื่องเลวร้ายต่าง ๆ จึงจบลงในชุมชนโดยไม่ต้องพึ่งพากฎหมาย หรืออำนาจรัฐเลยสักครั้ง

จารีตระหว่างผู้น้อยกับผู้อาวุโส พบว่าไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนหรือผิดผีแต่ประการใดแต่เป็นข้อห้ามที่ผู้เฒ่าผู้แก่จะสอนลูกสอนหลานของตน ต้องมีความเคารพผู้อาวุโส ห้ามคำ ห้ามพูดเสียงดังต่อหน้าห้ามพูดแทรกขณะผู้ใหญ่พูด ห้ามเดินข้าม ห้ามจับหัว ห้ามแสดงอาการที่แสดงว่าไม่เคารพผู้ใหญ่ ผู้น้อยต้องให้ความเคารพนับถือ แม้ว่าจะไม่ใช่ญาติโดยสายเลือดก็ตาม แต่ผู้น้อยต้องอ่อนน้อมต่อคนต่อผู้ใหญ่ กฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติให้เคารพผู้อาวุโส แม้ว่าจะไม่ใช่ญาติโดยสายโลหิตก็ตาม

จารีตที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับธรรมชาติได้ศึกษาอยู่ คือ ข้อห้ามเกี่ยวกับต้นไม้และป่าไม้

จารีตเกี่ยวกับต้นไม้และป่าไม้มีอยู่ 4 ข้อได้แก่ ห้ามตัดต้นไม้ในเขตป่าพิธีกรรม ห้ามตัดต้นไม้ในเขตป่าต้นน้ำ / ป่าอนุรักษ์ ห้ามถางป่าหัวไร่ หัวนา ป่าสันเขา (ยอดคอย) และห้ามตัดไม้บางชนิด

ห้ามตัดต้นไม้เขตป่าพิธีกรรมมีอยู่หลายข้อได้แก่ห้ามตัดไม้ในป่าเดปอ (ป่าสะเดีของเด็กเกิดใหม่) โดยเฉพาะต้นที่มีเดปอแขวนอยู่ โดยมีความเชื่อว่าขวัญเด็กจะอยู่ที่ต้นไม้ที่เอาสายสะเดีไปแขวนไว้ ถ้าไปตัดจะทำให้เด็กไม่สบายจะต้องเสียไก่ให้เด็ก ห้ามตัดไม้ในป่าช้าที่มีไว้สำหรับ

ฝั่งศพของผู้เสียชีวิตในชุมชน ห้ามตัดต้นไม้ที่ตั้งหอผีประจำหมู่บ้านเพราะถือว่าไปรบกวณผี หรือ ลบลูผีถ้าใครฝ่าฝืนมีความเชื่อว่า จะไม่สบาย หรืออาจเสียชีวิตเพราะถูกผีกระทำ ห้ามไม่ให้กระทำ โดยเด็ดขาด

ห้ามตัดต้นไม้ในเขตป่าต้นน้ำ / ป่าอนุรักษ์ ชาวปกากะญอได้แบ่งป่าออกเป็น 2 ส่วนๆ ที่สามารถใช้พื้นที่ทำอะไรได้เรียกว่า “ดูละ” ส่วนป่าที่เป็นพื้นที่ต้นน้ำ ป่าอนุรักษ์เรียกว่า “ดูตะ” เป็นป่าหวงห้าม สำหรับป่าที่หวงห้ามนั้นพบว่า มีหลายป่าได้แก่ ป่ากิว ที่มีลักษณะเป็น กิวคอยระหว่างเขา 2 ลูกเป็นป่าทึบเป็นแหล่งกำเนิดของสายน้ำ ป่าที่เป็นเกาะมีน้ำล้อมรอบ ลักษณะจะเป็นเนินเล็ก ๆ มีน้ำล้อมรอบจะมีความชื้นมากเป็นแหล่งน้ำ และเป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำ ป่าทางคักแดนมีลักษณะที่สายน้ำสองสายมาชนกัน หรือสบกันตรงกลางจะมีลักษณะคล้ายหิน ป่าเลียดผัดก ลักษณะจะเป็นป่าที่มีน้ำซับคือมีน้ำไหลตลอดปี ป่าน้ำพุ มีลักษณะจะมีน้ำพุออกมา เป็นแหล่งต้นน้ำ สัตว์ป่าจะมากินน้ำบริเวณนั้น ป่าผิงธนู มีลักษณะที่เป็นป่าตรงข้ามกับน้ำตก สัตว์น้ำ เช่น กบ เขียด จะชอบมาวางไข่ ป่าที่มีลักษณะที่กล่าวมา ห้ามไม่ให้ไปตัดโดยเด็ดขาดผิด ทั้งกฎหมายบ้าน และผิดผีด้วย เพราะเป็นป่าต้นน้ำ และเป็นที่อยู่ของสัตว์ จึงห้ามไม่ให้ไปตัด

ห้ามถางป่าหัวไร่หัวนา ป่าสันเขา (ยอดคอย) พบว่าเป็นป่าที่ติดกับไร่ข้าว เพราะเป็นการ รักษาความชุ่มชื้นของดิน และอากาศในบริเวณนั้น ป่าหัวนาเป็นป่าที่อยู่รอบ ๆ นา เป็นการรักษา ความชื้นของดิน และส่วนใหญ่เป็นแหล่งอาหาร เช่น กล้วยป่า เป็นต้น ป่าสันเขา มีลักษณะเป็นป่า ที่ขึ้นตรงเนินสันคอย (ยอดคอย) เพราะเป็นที่พักของสัตว์ ๆ บางชนิดเดินเล่นในป่าบริเวณนั้น จึง ห้ามตัดไม้เด็ดขาด

จารีตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนได้ศึกษาพบว่ามีอยู่ 4 เรื่อง คือ ห้ามขายและเสพสิ่งเสพติด ห้ามลักขโมย ห้ามทะเลาะวิวาท และห้ามเล่นการพนัน

ห้ามขายและเสพสิ่งเสพติด พบว่าเป็นกฎข้อห้ามของหมู่บ้านที่ตั้งขึ้น เพื่อควบคุมไม่ให้ คนในชุมชน ไปขาย และเสพสิ่งเสพติดทุกชนิดมีโทษทั้งปรับเป็นเงินและดำเนินคดีตามกฎหมายที่ผ่าน มาที่ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดถูกปรับหรือดำเนินคดีเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้

ห้ามลักขโมย เป็นข้อห้ามที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นกฎของหมู่บ้านแม้ว่าจะไม่ผิดผีก็ตาม แต่เป็นข้อห้ามที่ควบคุมการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่นพ่อแม่จะสอนลูกหลานของตนเสมอ ในเรื่องนี้ว่าเป็นสิ่งไม่ดีไม่ควรประพฤติแม้แต่จะเป็นพริกหรือแดงที่เขาปลูกไว้ตามหัวไร่ปลายนา แม้จะเล็กน้อยก็ไม่ควรกระทำ

ห้ามทะเลาะวิวาท พบว่าเป็นข้อห้ามที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกฎของหมู่บ้าน โดยพ่อแม่จะสอนลูกหลานของตนเสมอว่า อยู่ด้วยกันต้องรักกันสามัคคีกันมีสิ่งใดเรื่องใดก็พูดคุยกัน เป็นข้อห้ามที่ควบคุมความแตกแยก ถ้ามีผู้ฝ่าฝืนมีโทษปรับเป็นเงินค่อนข้างสูงซึ่งก็ถือว่าใช้ได้ผลเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง

ห้ามเล่นการพนัน พบว่าเป็นข้อห้ามที่คนเฒ่าคนแก่จะสอนลูกหลานของตนไม่ให้กระทำ เป็นสิ่งไม่ดีไม่ควรกระทำ แม้ไม่ผิดศีลแต่เป็นสิ่งที่ไม่ควรประพฤติเพราะจะมีผลกระทบระยะยาวถึงคนรุ่นหลังผู้เฒ่าผู้แก่กลุ่มหนุ่มสาว จึงตั้งเป็นกฎของหมู่บ้านมีโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน ต้องถูกปรับเป็นเงิน

2. ชุมชนมีกติกาและวิธีการต่างๆ ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้เป็นไปตามจารีต ดังนี้

พระสงฆ์ (พระธรรมจาริก) เป็นกติกาที่มีอยู่ในชุมชนในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน โดยวิธีการอบรมสั่งสอนชี้แจงในเรื่องของศีลธรรมและจารีตประเพณีที่ต้องยึดถือ ด้วยการตักเตือนผู้ที่กำลังจะมีพฤติกรรมผิดจารีตของชุมชน

หมอผี (ฮีโป) เป็นอีกกติกาที่ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนด้วยวิธีการว่ากล่าวตักเตือน ดำเนิน ลงโทษด้วยการประจานให้เลียงผีขอขมา ปรับสินไหม ร่วมกับผู้อาวุโสในชุมชน

หัวหน้าครอบครัว (พ่อ-แม่) นับว่าเป็นกติกาที่สำคัญที่สุดในการควบคุมดูแลพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวไม่ให้ล่วงละเมิดหรือฝ่าฝืนในจารีตของชุมชน โดยใช้กระบวนการการขัดเกลาทางสังคม อบรมสั่งสอนให้สมาชิกในครอบครัวได้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ สถานภาพของตน อบรมสั่งสอนในข้ออนุญาตที่กระทำได้ และข้อห้ามที่ไม่ให้กระทำ การดำเนินการตักเตือน การชู้ การลงโทษด้วยวิธีต่าง ๆ ต่อสมาชิกในครอบครัวที่ฝ่าฝืนละเมิดในจารีต และที่สำคัญคือการประพฤติดัวเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ลูกหลานยึดถือเป็นแบบอย่าง

ผู้อาวุโส ซึ่งได้แก่ปู่ย่า ตายาย เป็นกติกาอีกกติกาหนึ่งที่อยู่ในวิถีชีวิตสมาชิกในครอบครัวที่ช่วยควบคุมดูแลความประพฤติของลูกหลานด้วยวิธีการ อบรมสั่งสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเป็นแบบอย่างที่ดีการนำเข้าร่วมพิธีกรรมการใช้ อีทา ดำนาน นีทาน เป็นต้น และด้วยวิธีการชู้ การลงโทษมาใช้กับสมาชิกที่ฝ่าฝืนต่อจารีตของชุมชน

ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกติกาที่คอยควบคุมดูแลพฤติกรรมของคนในชุมชน ในฐานะคนของรัฐให้อยู่ในกรอบจารีต กฎของหมู่บ้าน และกฎหมายบ้านเมืองโดยใช้วิธีการบอกกล่าว อบรมสั่งสอน

แนะนำ ตลอดจนถึงการชู้ การลงโทษต่าง ๆ ต่อผู้ที่ล่วงละเมิดในจารีต กฎหมู่บ้าน และกฎหมายบ้านเมือง

กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน และผู้ใหญ่บ้านเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกในชุมชนที่คอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของคนในชุมชนให้อยู่ในกรอบของจารีตด้วยวิธีการว่ากล่าวตักเตือน คำหยาบ ผู้ที่ละเมิดจารีตในที่ประชุมการตัดสิน การชู้ การลงโทษเพื่อให้เกิดความเข็ดหลาบและเพื่อไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่คนอื่น เช่น การลงโทษต่อผู้ที่ละเมิดไปล่าสัตว์ในเขตป่าอนุรักษ์ การปรับผู้ที่ก่อการทะเลาะวิวาทในชุมชน เป็นต้น

กลุ่มแม่บ้าน นับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนให้สมาชิกภายในครอบครัวมีความเข้าใจในจารีตต่างๆ มีการลงโทษเขียนตีบุตรของคนที่ทำผิดจารีต มีการคำหยาบ ส่วนคนในชุมชนมีการชู้ชบนิทา เป็นต้น

กลุ่มหนุ่มสาวเป็นกลไกที่สำคัญในการควบคุมดูแลพฤติกรรมของคนในชุมชน โดยเฉพาะสมาชิกของกลุ่มไม่ให้ฝ่าฝืนในจารีตด้วยวิธีการชู้ การลงโทษ การตัดสินแก่สมาชิก

กลุ่มเพื่อนบ้านเป็นอีกกลไกที่มีส่วนในการควบคุมดูแลพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนด้วยการนิทาว่ากล่าวตักเตือน ชู้ ลงโทษ

กลุ่มเครือญาติ เป็นกลไกที่มีความสำคัญที่จะช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน โดยเฉพาะในเครือญาติด้วยกัน ด้วยการอบรมสั่งสอน การคำหยาบ การชู้ การลงโทษ

ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นอีกกลไกหนึ่งที่พบในชุมชน ซึ่งได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ-แม่-ลูก ระหว่างเครือญาติ ความเกรงใจ ความกลัวที่มีต่อกันของคนในชุมชน

ระบบความเชื่อในสิ่งสูงสุดและหลักคำสอนในศาสนาที่ตนนับถือซึ่งสืบทอดและสั่งสอนมาจากตัวแทนของศาสนา พ่อ-แม่ ผู้อาวุโส ฮีโง่ การได้เข้าร่วมในพิธีกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

อภิปรายผล

ในการศึกษาจารีตที่ชุมชนใช้ควบคุมพฤติกรรมทางสังคม และศึกษาถึงกลไก และวิธีการในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้เป็นไปตามจารีตนั้น จากการศึกษาพบว่า

จารีตที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นจารีตที่มีทั้งกฎเกณฑ์ ข้อปฏิบัติ และทั้งข้อห้าม จารีตที่เป็นข้อปฏิบัติที่อนุญาตให้กระทำ ในส่วนที่เป็นจารีตระหว่างคนในครอบครัว/เครือญาติ คือ กำหนดให้ลูกต้องเลี้ยงดูพ่อ - แม่ ของตน และพ่อ - แม่ ต้องเลี้ยงดูลูก จารีตข้อนี้พบ

ว่ายังถือปฏิบัติกันอย่างเข้มแข็ง ยังไม่มีการละเมิด เป็นการควบคุมความวุ่นวายที่จะเกิดขึ้น ถ้าหาก ลูกคลอดออกมาแล้วพ่อแม่ไม่เลี้ยงดู หรือเมื่อแก่ชราลูกไม่เลี้ยงดูพ่อแม่เป็นการสอนให้คนมีความ กตัญญูต่อผู้ที่มีอุปการะต่อเรา ในส่วนของสามี - ภรรยา ต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกันไม่ประพฤตินอกใจ ไม่คบชู้ และให้มีสามี - ภรรยา ได้คนเดียวเท่านั้น จาริตข้อนี้พบว่า มีการล่วงละเมิดบ้าง แต่ก็ไม่ มากนัก ส่วนใหญ่ในชุมชนจะอยู่แบบผู้เดียวเมียเดียว สามีหรือภรรยาเสียชีวิตก็ไม่นิยมที่จะแต่งงาน ใหม่อาจจะด้วยเหตุของการถือผีของลูก เพราะปกติเมื่อแต่งงานใหม่ ผีฝ่ายผู้ชายจะต้องถูกตัดออก เหลือแต่สายของภรรยา ลูกเกิดมาจะต้องรับผีสายของฝ่ายมารดา ถ้าภรรยาเสียชีวิตเตาไฟที่อยู่ในครัว อันเป็นที่อยู่ของผีฝ่ายภรรยาจะต้องถูกรื้อก่อนจึงจะแต่งงานใหม่ได้ ถ้าแต่งงานใหม่จะต้องมีผีใหม่ที่เป็นฝ่ายภริยามาอยู่ ลูกที่เกิดใหม่ก็ต้องรับเอาผีสายแม่ทำให้ลูกที่เกิดจากแม่ใหม่กับแม่เก่ามีผีคน สายกัน เวลาทำพิธีเลี้ยงผีจะทำพร้อมกันไม่ได้เพราะเป็นผีคนละสาย ดังนั้นเมื่อสามี หรือภรรยาตาย ไปจึงไม่นิยมที่จะแต่งงานใหม่ ส่วนการกำหนดให้หญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานใส่ชุดทรงกระบอกสี ขาวป้องกันนรกเข้าใจผิดที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างหญิงสาวบริสุทธิ์กับหญิงที่แต่งงานแล้ว ทำให้ ผู้ชายได้แยกแยะได้ว่าผู้หญิงคนใดแต่งงานแล้ว คนใดยังไม่ได้แต่งงาน ป้องกันไม่ให้มีความ สัมพันธ์กับภรรยาของผู้อื่น จาริตที่กำหนดให้ผู้น้อยต้องให้ความเคารพผู้อาวุโส นั้น เป็นจาริตที่ สอนให้เป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคนที่มีความกตัญญูต่อผู้ที่เกิดก่อนย่อมมีประสบการณ์ ผ่านการใช้ชีวิตมานาน และเป็นผู้ที่มีส่วนในการรักษาชุมชน และมรดกอันล้ำค่าของบรรพบุรุษ แล้วมาถ่ายทอดสู่ลูกหลานจนถึงปัจจุบัน เป็นผู้ที่มีบุญคุณต่อชุมชนลูกหลานจะต้องให้ความเคารพ ส่วนจาริตที่กำหนดให้ชายหนุ่มหญิงสาวเมื่อรักใคร่กันต้องทำพิธีแต่งงาน พบว่าจาริตข้อนี้มีการ ละเมิดบ้าง แต่ในอัตราไม่มากนัก สาเหตุหลัก ๆ มาจากคนได้รับการศึกษา การได้รับสื่อจาก โทรทัศน์ และการที่ได้ทำพิธีเลิกผี ทำให้ผลลดความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับคนน้อยลงไปทำให้คน รุ่นใหม่ล่วงละเมิดจาริตมากขึ้น

ส่วนจาริตที่เป็นข้อห้ามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่เป็นจาริตระหว่างคนใน ครอบครัว / เครือญาติ มีข้อห้ามเกี่ยวกับการแต่งงานกันในญาติพี่น้อง โดยเฉพาะในสายของมารดา ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการถือผีของลูกที่จะเกิดมา และพบว่าในสภาพชุมชนปัจจุบันยังยึดถือ อย่างเข้มแข็ง มีบางรายไม่มากนักที่รักใคร่กันในเครือญาติจะถูกผู้อาวุโสกีดกัน จะต้องหาทางออก โดยการไปฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหาที่มี

ในเรื่องจาริตระหว่าง ชาย - หญิง เป็นจาริตที่มีความสำคัญมาก มีผลกระทบต่อความ สงบเรียบร้อยและความเป็นระเบียบของคนในชุมชน ได้แก่ ห้ามคบชู้ ห้ามมีเพศสัมพันธ์กันก่อน

แต่งงาน ห้ามถูกเนื้อต้องตัว ห้ามไม่ให้หนุ่มสาวที่ไม่ใช่ญาติไปไหนด้วยกันสองต่อสอง และห้ามไม่ให้มีสามีภริยาหลายคนโดยเฉพาะข้อห้ามคบชู้ การมีเพศสัมพันธ์กันก่อนแต่งงาน และห้ามมีสามี - ภริยา หลายคน ส่วนใหญ่คนในชุมชนยังยึดถือกัน เป็นเพราะได้รับการถ่ายทอด การอบรมสั่งสอนชี้แนะจากคนในครอบครัว มีพ่อ - แม่ ปู่ย่า - ตายาย เครือญาติ และคนในชุมชน มีเพื่อนบ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน พระสงฆ์ จาริตเหล่านี้เป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งได้มีการพิสูจน์จากบรรพบุรุษแล้วว่าดี มีประโยชน์ มีคุณค่า จึงนำมาสอนลูกหลาน ถ้าไปฝ่าฝืนล่วงละเมิดจะเกิดความเดือดร้อนวุ่นวายแก่คนในชุมชน อย่างเช่น การไปมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ถ้าฝ่าฝืนเกิดตั้งครรภ์ขึ้นมา เด็กที่เกิดก็จะเป็นปัญหาของสังคม ในส่วนข้อห้ามของการถูกเนื้อต้องตัว และข้อห้ามที่ไม่ให้หนุ่มสาวที่ไม่ใช่ญาติไปไหนด้วยกันสองต่อสอง พบว่าไม่ค่อยเคร่งครัดนัก เพราะว่าการที่คนรุ่นใหม่ได้รับการศึกษามากขึ้น ความจำเป็นในการเดินทาง เช่น ลงไปเรียนหนังสือข้างล่างบางครั้งก็ต้องนั่งซ้อนท้ายรถมอเตอร์ไซด์ จึงทำให้ข้อห้ามสองข้อนี้ถูกละเลยไป

จากการศึกษาจารีตระหว่างคนในชุมชน พบว่า จารีตที่เป็นข้อห้ามไม่ให้คนในชุมชนทะเลาะวิวาทกันนั้นยังยึดถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด คนในชุมชนถูกสอนให้ทราบถึงข้อเสียและโทษของการทะเลาะวิวาทข้อนี้ ถ้าคนในชุมชนไม่ยึดถือและไม่ปฏิบัติตามแล้วความแตกแยกก็อาจเกิดขึ้น ชุมชนก็จะเกิดความวุ่นวาย โดยพ่อแม่กลุ่มเครือญาติ ผู้อาวุโส จะเป็นผู้ถ่ายทอดอบรมสั่งสอนในจารีตข้อนี้ เหตุที่ทำให้จารีตข้อนี้ยังยึดถือกันอย่างเคร่งครัดเป็นเพราะว่า ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ซึ่งเปรียบเสมือนเครือญาติกัน คนในชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นญาติพี่น้องกันทุกคนในชุมชน แม้จะไม่ใช่โดยสายโลหิตก็ตาม ข้อสังเกตอย่างหนึ่งในชุมชนที่มีทั้งผู้นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ และคริสต์ก็มี 2 นิกาย แต่ไม่เคยปรากฏว่ามีการทะเลาะวิวาทกันระหว่างคนทั้งสองศาสนาต่างคนต่างยึดมั่นในหลักคำสอนตามศาสนาที่ตนนับถือไม่เคยขัดแย้งกัน เวลาทางวัดมีงานคนที่นับถือศาสนาคริสต์ก็เข้ามาช่วยงาน เวลาโบสถ์มีงาน เช่น วันคริสต์มาสผู้ที่นับถือศาสนาพุทธก็ไปช่วย โดยไม่มีการแบ่งแยกกันว่านับถือศาสนาอะไร

ส่วนจารีตระหว่างผู้น้อยกับผู้อาวุโส พบว่า ผู้น้อยต้องให้ความเคารพผู้อาวุโส ผู้อาวุโสในชุมชนได้ถ่ายทอด และอบรมสั่งสอน ลูกหลานของตน ให้เป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตนโดย เฉพาะผู้อาวุโสจะได้รับการเคารพยกย่องเชิดชูจากผู้น้อย มีเหตุการณ์สำคัญ ผู้อาวุโส จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องร่วมตัดสินใจทุกครั้ง เช่น เหตุการณ์ที่เด็กนักเรียนชั้น ป. 5 กับนักเรียนชั้น ป. 5 ยกพวกตีกัน ผู้อาวุโสต้องเข้าไปจัดการอบรมสั่งสอนเด็กพร้อมทั้งทำพิธีเรียกขวัญให้ ส่วนในครอบครัว ปู่ย่าตายาย จะเป็นที่เคารพยำเกรงของลูกหลาน และพบว่า นอกจากพ่อแม่แล้ว ปู่ย่า - ตายาย ยังเป็น

ผู้ถ่ายทอด จารีตสำคัญ ๆ ให้แก่ลูกหลาน ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งชนลูกหลานได้เข้าร่วมในพิธีกรรมที่สำคัญ ๆ ในชุมชน จึงทำให้ความรู้ในจารีตซึมซับเข้าไปในจิตใจและเห็นคุณค่าของจารีตต่าง ๆ นำมาประพฤติได้อย่างถูกต้อง

ข้อสังเกตบางอย่างที่พบ คือ จารีตที่ศึกษาอยู่ในชุมชน แห่งนี้ ถ้าเป็นจารีตที่เกี่ยวข้องระหว่างบุคคลด้วยกันค่อนข้างจะรุนแรง รวมไปถึงการลงโทษเช่น การคบชู้ และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน เมื่อเกิดเรื่องครั้งใด ในชุมชน ผู้อาวุโส ฮีใจ และ พ่อ-แม่ ของ ชาย-หญิง ที่ทำผิด จะต้องจัดการ ลงโทษ ด้วยการนำชายหญิงคู่ที่ทำผิด ไปประจาน ในชุมชนเพื่อให้ผู้อื่น ได้รู้ได้เห็น จะเกิดความกลัว ไม่กล้าที่จะไปทำผิดในจารีตข้อนี้ เสร็จจากการประจานแล้วจึงมาให้ทำพิธีขอขมา ผู้อาวุโสทุกคนในชุมชนรวมทั้งฮีใจ แล้วจึงจะไปประกอบพิธีเลี้ยงผีเพื่อขอขมา ถ้าช่วงเวลาประมาณ 40-50 ปี ทั้งคู่ ที่คบชู้จะต้องถูกไล่ออกไปจากหมู่บ้าน แต่เป็นเพราะว่าปัจจุบันคนส่วนใหญ่ ในชุมชน ได้ทำพิธีเลี้ยงผีแล้ว จึงทำให้การไล่ออกไปจากหมู่บ้านไม่มี จะเห็นว่าจารีตที่เกี่ยวข้องระหว่างบุคคลด้วยกัน ค่อนข้างจะรุนแรง แต่ถ้าระหว่างบุคคลกับธรรมชาติค่อนข้างจะไม่ค่อยรุนแรง จะมีรุนแรงบ้างในบางกรณีเท่านั้น เป็นเพราะว่าผลกระทบที่เกิดจากการผิดจารีตเกี่ยวกับบุคคลจะเกิดผลกระทบที่รุนแรงและมากกว่าการผิดจารีตที่เกี่ยวข้องระหว่างบุคคลกับธรรมชาติ อย่างกรณีของของการทะเลาะวิวาท หรือการคบชู้ โดยเฉพาะการทะเลาะวิวาท อาจจะรุกรามไปจนถึงทำให้ชุมชน เกิดความแตกแยกคนในชุมชนจะต้องเดือดร้อน ส่วนจารีตที่เกี่ยวข้องระหว่างบุคคล กับธรรมชาติ จะมีผลกระทบต่อส่วนรวมบ้าง แต่ก็เป็นไปอย่างช้า ๆ เช่นการเข้าไปตัดต้นไม้ในป่าต้นน้ำ อาจจะส่งผลอย่างช้า ๆ คือน้ำแห้ง ดังนั้น ผลที่เกิด จาก การผิดจารีตที่เกี่ยวข้องระหว่างบุคคล จึงมีผลกระทบที่เสียหายมากกว่า และเร็วกว่า

จารีตที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับธรรมชาติ จารีตที่เกี่ยวกับป่าไม้ และ ต้นไม้นั้น เป็นข้อห้ามที่ให้แก่คนในชุมชน ช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่า เพื่อให้เกิดความสมดุล ระหว่างคนกับธรรมชาติ ในฐานะที่คนจะต้องพึ่งพาอาศัยป่าไม้เป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิต ถ้าไม่มีป่าไม้แล้วคนในชุมชนจะเดือดร้อน จะมีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของคนในชุมชน จึงมีข้อห้ามเกี่ยวกับป่าไม้ ได้แก่ ห้ามตัดไม้ในเขตป่าพิธีกรรม ป่าต้นน้ำ ป่าอนุรักษ์ ป่าหัวไร่ หัวนา ป่าสันเขา และพบว่าปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป จารีตบางอย่างถูกละเมิด หรือถูกละเลยจากคนในชุมชน เช่น ป่าเดบ่อ ที่เป็นป่าสะเดื่อของเด็กเกิดใหม่ เมื่อเด็กเกิดใหม่จะต้องนำสายสะเดื่อใส่กระบอกลูกไม้ไผ่ แล้วนำไปแขวนไว้ที่ต้นไม้มันต้นนั้นจะถูกห้าม

ตัดสินใจว่าต้นไม้จะตายไปเอง เหตุที่ทำให้จาริตซื้อไม้ถูกละเลยไป เป็นเพราะว่าปัจจุบันผู้หญิงที่มี ธรรมเนียมที่จะไปคลอดลูกที่โรงพยาบาล เมื่อหมอดัดสายสะดือแล้วจะนำไปทิ้งถังขยะ พ่อแม่ไม่สามารถนำสายสะดือไปทำพิธีได้ แต่ก็มีบางรายที่มาคลอดลูกที่โรงพยาบาล แล้วมีเหตุการณ์ที่ต้องกลับมาเอาสายสะดือลูกที่ถูกหมอดัดทิ้งถังขยะไปทำพิธี เพราะเมื่อกลับมาถึงบ้านแล้ว ลูกไม่สบาย ผู้อาวุโสในชุมชนได้บังคับให้พ่อเด็กกลับไปเอาสายสะดือ กลับไปประกอบพิธีที่ชุมชน แม้ว่ามีบางจาริตที่ถูกละเลย แต่ก็มีอีกหลายจาริตที่ยังถือปฏิบัติกันอยู่ โดยส่วนมากจะเป็นครอบครัวที่มีผู้อาวุโส คือ พ่อแม่ และปู่ย่า – ตายาย ที่มีความเคร่งครัด เข้มงวดในจาริตคอยถ่ายทอดแนะนำ พร่ำสอน ตักเตือน สั่งห้าม ไม่ให้ลูกหลานได้ล่วงละเมิดต่อจาริตเหล่านั้น จึงทำให้จาริตยังคงอยู่ในชุมชน

จาริตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน เป็นจาริตที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผิผี แต่เกี่ยวข้องกับความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสงบสุขของคนในชุมชน หากมีการล่วงละเมิด หรือฝ่าฝืน เรียกว่า ผิดกฎของหมู่บ้านจะต้องถูกปรับเป็นตัวเงิน และนอกจากจะถูกปรับเป็นตัวเงินแล้วจาริตบางอย่างฝ่าฝืนแล้วผิดกฎหมาย ได้แก่ การเสพ และขายยาเสพติด การลักขโมย จะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายบ้านเมือง แม้มองว่าอาจไม่เกี่ยวข้องกับผี แต่ผิดกฎของหมู่บ้าน ผิดศีลธรรม ที่ทุกคนในชุมชนจะต้องปฏิบัติตามจาริตอย่างเคร่งครัด แต่เนื่องจากในสภาพสังคมปัจจุบันได้เปลี่ยนไป การศึกษา การได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ การได้มีโอกาสได้เกี่ยวข้องกับคนพื้นราบทำให้มีการละเมิด ต่อกฎของหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น แต่อยู่ในอัตราส่วนที่ไม่มากนัก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยรุ่น แต่อาศัยที่ผู้อาวุโสในชุมชน ได้แก่ พ่อ – แม่ ปู่ย่า – ตายาย คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่เอาใจใส่ในความเป็นไปของคนในชุมชน จึงมีการสอดส่องดูแล ตักเตือนพฤติกรรมของลูกหลานอยู่เนื่อง ๆ มีการประชุมสรุปสถานการณ์ตลอด จึงทำให้การล่วงละเมิดมีไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนอื่น

กลไกและวิธีการที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้เป็นไปตามจาริตที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ในการศึกษาวิจัยพบว่า กลไก ได้แก่ พระสงฆ์ พ่อแม่ ผู้อาวุโส ฮีโซ่ กลุ่มเพื่อน เครือญาติ ระบบความเชื่อในสิ่งสูงสุด และหลักคำสอนทางศาสนาเป็นสิ่งที่มอิทธิพล มีบทบาทในการควบคุมดูแลความประพฤติของคนในชุมชน โดยวิธีการอบรมสั่งสอน การชู้ การลงโทษ และการเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

การศึกษาในจารีตที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งเป็นกฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติ และที่เป็นข้อห้าม พบว่า ผู้ที่อยู่ในครอบครัว เช่น พ่อแม่ ปู่ย่า - ตายาย เป็นผู้ที่มิบทบาทในการควบคุมดูแลพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวให้อยู่ในกรอบจารีตอย่างเคร่งครัด โดยการบอกกล่าวแนะนำสมาชิกใหม่ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสถานภาพ และบทบาทของตนเองรวมทั้งจารีตที่เป็นข้อควรปฏิบัติ และข้อห้ามต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดี ถ้ามีผู้ล่วงละเมิดฝ่าฝืน และละเลยในกฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติ และข้อห้ามเหล่านั้นก็จะมีการลงโทษกัน ด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การปรับสินไหม การประจาน การดำเนิน การตัดสิทธิบางอย่าง การไม่คบด้วย การชูปรับนินทา ทำให้ผู้ที่เคยทำผิดต่อจารีตจะเกิดความเข็ดหลาบ ส่วนผู้ที่ทำความผิด และยังไม่ได้ทำความผิด จะเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะฝ่าฝืนจารีตเหล่านั้น ส่วนการขู่พบว่าเป็นวิธีการที่ใช้ได้ผลในชุมชน ดังจะเห็นได้จากในกรณีที่มีหญิงสาวในชุมชนลงไปเรียนหนังสือที่เชียงใหม่ แล้วไปลักลอบได้เสียกันก่อนแต่งงานกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน เมื่อชาวบ้านในชุมชนทราบเรื่องก็บิบบังคับให้พ่อของหญิงสาวลงไปปรับลูกมาประกอบพิธีที่บ้านของฮีโจ แต่ปรากฏว่าเวลาผ่านไปถึง 3 เดือน หญิงสาวที่ทำผิดจารีต ยังไม่ขึ้นไปทำพิธีขอขมาผี ชาวบ้านในชุมชน จึงได้มีการประชุมอีกครั้ง เพื่อกดดันให้พ่อของหญิงสาวลงไปปรับลูกมาประกอบพิธี โดยการขู่ว่าถ้าครั้งนี้ลูกสาวยังไม่ขึ้นมาประกอบพิธีจะไม่ให้อยู่ในหมู่บ้าน ทำให้พ่อของหญิงสาวที่ทำผิดจารีตต้องใช้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูก รับลูกมาประกอบพิธีเลี้ยงผีเพื่อขอขมา ถ้าเป็นช่วงเวลาเมื่อ 40 - 50 ปี ที่ผ่านมา ความผิดในลักษณะเช่นนี้ และความผิดในเรื่อง การคบชู้ การได้เสียระหว่างเครือญาติ นอกจากจะถูกปรับให้เสียผีและถูกประจานแล้ว ทั้งคู่จะต้องถูกไล่ออกไปจากชุมชนอีกด้วย แต่ปัจจุบันเนื่องด้วยคนในชุมชนได้ทำพิธีเลิกผีกันหมดแล้ว ไปนับถือพุทธ ถือนคริสต์ จึงทำให้การลงโทษมีการย่อหย่อนลงไป ดังนั้นนอกจากกลไกที่เป็นตัวบุคคลแล้ว ยังพบว่าระบบความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว และระบบความเชื่อต่อสิ่งสูงสุด และต่อคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือ ยังมีอิทธิพลต่อความประพฤติของคนในชุมชน อย่างเห็นได้ชัด แม้ว่าบางอย่างจะถูกละเลยไปบางจากคนรุ่นใหม่ก็ตามแต่ ในชุมชนก็จะหาวิธีการใหม่ ๆ มาควบคุมดูแลพฤติกรรมของคนที่ไม่เชื่อต่อจารีต ด้วยวิธีการต่างๆ อย่างเช่น ถ้าคนรุ่นใหม่ที่ไม่เชื่อในเรื่องของสิ่งสูงสุด ก็จะมีวิธีการลงโทษแบบให้เห็นเป็นรูปธรรมคือปรับสินไหมเป็นตัวเงิน เป็นต้น เพื่อให้สังคมชุมชนอยู่กันอย่างสงบสุข

กลไกและวิธีการที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้เป็นไปตามจารีตที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลกับธรรมชาติ

ชุมชนมีกลไกควบคุมดูแล และที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในชุมชน คือ คนในครอบครัวเช่น พ่อแม่ ปู่ย่า-ตายาย กลุ่มเพื่อนกลุ่มเครือญาติ และคนในชุมชน โดยใช้วิธีการ การบอกกล่าว การดูแล การขู่ การประพฤติดัวเป็นแบบอย่างที่ดี การลงโทษ เช่น การตำหนิ การปรับสินไหม เป็นต้น

กลไกที่ควบคุมให้คนในชุมชนปฏิบัติตาม จารีตที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับธรรมชาติ นั้น ได้แก่ คนในครอบครัว คือ พ่อแม่ ปู่ย่า-ตายาย และคนในชุมชน ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้อาวุโส กลุ่มเพื่อนบ้าน เครือญาติ คณะกรรมการหมู่บ้าน ฮีโซ่จะเป็นผู้บอกแนะนำ ดักเตือน สั่งสอน ให้มีความรู้ความเข้าใจในจารีตเหล่านั้น ว่าป่าไม้ที่โคตัดโคตัดไม่ได้ เป็นต้น รวมทั้งการนำเด็กเข้าร่วมพิธีต่างๆ ในชุมชน เช่น เลี้ยงผีเหมือนฝาย ผีไร่ เป็นต้น สิ่งต่างเหล่านี้จะซึมซับเข้าไปในความทรงจำของเด็ก ๆ จนเกิดความรู้สึกว่าสิ่งใดผิด สิ่งใดถูก รวมทั้งระบบความสัมพันธ์ที่มีระหว่างคนในชุมชน ได้แก่ ความเคารพ ความเกรงใจ ความเกรงกลัว และระบบความเชื่อต่อสิ่งสูงสุด คือ "ตาที่ตาเต่า" ดังจะเห็นได้จากกรณีที่เกิดขึ้น ซึ่งบ่งบอกถึงความเชื่อที่มีต่อสิ่งที่สูงสุดระหว่างคนกับธรรมชาติ คือ มีเหตุการณ์ที่หญิงสาวไปคลอดลูกที่โรงพยาบาล แล้วหมอได้ตัดสายสะดือเด็กเกิดใหม่ แล้วนำไปทิ้งที่ถังขยะแล้วแม่ก็กลับมาพักฟื้นที่บ้านปรากฏว่าเด็กไม่สบาย ผู้อาวุโสในชุมชนได้บังคับให้พ่อเด็ก กลับไปเอาสายสะดือเด็กที่ถังขยะมาประกอบพิธีที่เรียกว่า "เดปอ" คือ เอาสายสะดือเด็กใส่กระบอกไม้ไผ่ แล้วเอาไปแขวนที่ต้นไม้ เด็กจึงหายจากการที่ไม่สบาย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในสิ่งสูงสุดระหว่างคนกับธรรมชาติที่เกี่ยวกับขวัญของเด็กเกิดใหม่ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ โดยมีคนในครอบครัว คือ พ่อแม่ ปู่ย่า-ตายายและคนในชุมชน คือ ผู้อาวุโส ฮีโซ่ กลุ่มเพื่อน เครือญาติ เป็นผู้ผลิตซ้ำทางความคิดในเรื่องของจารีตต่าง ๆ ทำให้คนรุ่นใหม่ ๆ ได้รับทราบถึงจารีตที่มีอยู่ อันเป็นองค์ความรู้ที่ถูกสืบทอด และปฏิบัติสืบ ๆ ต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานนับเป็นร้อย ๆ ปี ลูกหลานรุ่นใหม่เมื่อได้รับความรู้รับทราบเกี่ยวกับจารีตแล้ว จะทำให้สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ถ้ามีการละเลยฝ่าฝืนก็จะถูกคนในครอบครัว คือ พ่อ - แม่ ปู่ย่า - ตายาย และคนในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเพื่อนบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโส ฮีโซ่ ว่ากล่าวดักเตือน ตำหนิ บังคับให้ละพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้น และถ้ายังไม่เชื่อฟัง คือรู้ก็จะถูกลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่เบาจนถึงหนัก ตามควรกับจารีตที่ล่วงละเมิด ตั้งแต่การปรับสินไหม ทั้งที่เป็นเงินและสิ่งของ การให้ทำพิธีขอขมาผี การ

ไม่คบด้วย และการตัดสิทธิบางอย่าง เพื่อให้เกิดความเจ็บท้อสำหรับผู้ทำความผิด และให้เกิดความเกรงกลัวต่อผู้ที่ยังไม่กระทำ เพื่อความสมดุลระหว่างบุคคลกับธรรมชาติ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขของชุมชน

กลไกและวิธีการที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้เป็นไปตามจารีตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า กลไกที่มีอิทธิพล และมีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้อาวุโส เพื่อนบ้าน และระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ได้แก่ ความเกรงใจ ความเคารพ เป็นต้น และระบบความเชื่อต่อสิ่งสูงสุด และต่อคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือ

กลไกที่มีอิทธิพล และที่มีบทบาทต่อการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ในจารีตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน ได้แก่ พระสงฆ์ พ่อแม่ คนในครอบครัว เพื่อน เครือญาติ กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาวผู้ใหญ่บ้าน บุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้บอก ผู้สอน ให้สมาชิกใหม่ได้ทราบถึงกฎเกณฑ์ ข้อปฏิบัติ และข้อห้ามต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ว่าสิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร การเสพสิ่งเสพติด การลักขโมย การทะเลาะวิวาท และการเล่นการพนัน สิ่งเหล่านี้ไม่ดีไม่ควรประพฤติ รวมทั้งการประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ให้เป็นตัวอย่างแก่คนรุ่นหลัง ส่วนวิธีการที่ใช้ คือการอบรมสั่งสอนบอกถึงคุณถึงโทษ ของข้อห้ามเหล่านั้น การยกตัวอย่างทั้งทางดีและไม่ดี การชู้ต่อผู้ที่ฝ่าฝืนเพื่อไม่ให้เป็นอย่าง และมี การสอดส่องดูแลความประพฤติของคนในชุมชนให้อยู่ในกรอบของจารีต เมื่อพบว่ามีผู้ใดล่วงละเมิดก็จะใช้วิธีการต่าง ๆ ในการระงับยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เหล่านั้น ไม่ให้เกิดขึ้นอีก ในส่วนของสมาชิกใหม่ในชุมชนก็มีหน้าที่ที่จะต้องรับการถ่ายทอดจดจำคำสอน แล้วยึดถือปฏิบัติตามในจารีตเหล่านั้น จารีตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนนั้น แม้ว่าจะเป็นจารีตที่ไม่ผิดผิดก็ตาม แต่มีความสำคัญต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน รูปแบบหรือวิธีการที่ทำกับผู้ล่วงละเมิดนั้น ส่วนใหญ่กระทำในรูปของการปรับเป็นเงินแล้วเอาเข้ากองทุนหมู่บ้าน อย่างเช่น การทะเลาะวิวาทในชุมชน คู่กรณีจะต้องถูกปรับเป็นเงิน การเล่นการพนันในชุมชนจะต้องถูกปรับเป็นเงินเหมือนกัน ส่วนเรื่องของยาเสพติด นอกจากจะถูปรับแล้ว จะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายด้วย โดยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน จารีตเหล่านี้คนในครอบครัว ได้แก่ พ่อ – แม่จะเป็นผู้ควบคุมดูแล ในความประพฤติของลูกคนโดยการสั่งห้ามไม่ให้กระทำการที่ไม่ดีเหล่านี้ เป็นการบอกตรง ๆ ส่วน

ปู่ย่า – ตายายก็จะช่วยเสริมอีกแรงหนึ่ง ส่วนคนในชุมชน ได้แก่ เพื่อน พระสงฆ์ ก็จะบอกจะเตือนต่อผู้ที่มีพฤติกรรมจะฝ่าฝืนต่อข้อห้าม ทั้งเตือนต่อหน้าและในที่ประชุมประจำเดือนที่วัด นอกจากนั้นจะมีการจัดเวทีประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดของกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน ทุก 3 เดือน เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดไม่ให้มีในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การควบคุมทางสังคมของชุมชนชาวเขาที่ได้รับในครั้งนี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญในการทำวิจัยครั้งต่อไปและข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี เป็นการศึกษาเพียงเผ่าเดียว คือ กะเหรี่ยง(ปกากะญอ) ในครั้งต่อไป ควรที่จะศึกษาเผ่าอื่นบ้าง เช่น เผ่ามั่ว หรือลีซอ เป็นต้น หรือจะศึกษาแบบเปรียบเทียบระหว่างเผ่าว่าจะเหมือนหรือแตกต่างกันในด้านใดบ้าง
2. ศึกษาครั้งต่อไป ควรที่จะศึกษาถึงปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้คนในชุมชน ยังคงปฏิบัติตามจารีตของชุมชนที่ส่งผลต่อการควบคุมทางสังคมของชุมชน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านการเรียนการสอน ควรต้องจัดหลักสูตร ท้องถิ่น ที่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมชุมชนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่ใช่เป็นเรื่องไกลตัว ซึ่งช่วยชีวิต เขาอาจจะไม่ได้ใช้สิ่งเหล่านั้น โดยเชิญให้ปราชญ์ของชุมชนได้เข้าไปสอนในโรงเรียนหรือพานักเรียนออกไป เรียนรู้จากของจริง ซึ่งจะส่งผลไปถึงการคงเป็นชุมชนที่ยาวนาน
2. ด้านการพัฒนา ควรหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะไม่ทำลายหรือส่งผลกระทบต่อจารีตวัฒนธรรมของชุมชนควรที่จะปรับวิธีการสมัยใหม่ ให้สอดคล้องกลมกลืนกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน